

*Куйбіда А.
студентка магістратури юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету.
Науковий керівник: к.ю.н., доц., завідувач кафедри
кримінального права та процесу ТНЕУ Рогатинська Н.З.*

ЗМІСТ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ЯК ОСНОВНОГО НАПРЯМУ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВНИХ КОЛОНІЙ УКРАЇНИ

Відомо, що виховні колонії України повинні забезпечувати не тільки виконання покарання у вигляді позбавлення волі, а насамперед ресоціалізацію підлітків.

Із соціально-педагогічних позицій ресоціалізація трактується як:

1) відновлення особистістю якостей, необхідних для нормальної життєдіяльності в суспільстві; 2) засвоєння нових цінностей, ролей, навичок замість попередніх; 3) комплекс заходів, спрямований на відновлення соціального статусу особистості, втрачених або неформованих соціальних навичок, переорієнтація соціальних і референтних орієнтацій девіантів через включення їх у нові, позитивно орієнтовані стосунки й види діяльності. Проте для нас найбільш важливим є визначення ресоціалізації щодо засуджених. У цьому разі вона трактується як «відновлення, збереження й розвиток соціально корисних зв'язків і відносин засудженого й у період відбування ним покарання, і на першому етапі його життя після звільнення» [6, с. 230].

О.Д. Волянчук розглядає ресоціалізацію як процес виправлення засудженого, формування в нього законослухняної поведінки, стимулювання становлення особистості на таку життєву позицію, що відповідає соціальним нормам, на основі відновлення, збереження й розвитку корисних якостей і відносин особистості. Автор показав залежність ефективності процесу ресоціалізації неповнолітніх засуджених від відповідних педагогічних умов: створення у виховній колонії освітнього середовища, що забезпечує кожній дитині максимально можливий розвиток її здібностей; особистісно-орієнтований підхід (етико-гуманістичний принцип відносин вихователів і вихованців); формування в неповнолітніх правової культури. О.Д. Волянчук зазначає, що корекційно-виховна робота, проведена з урахуванням цих умов, проходить набагато ефективніше [2, с. 38].

Метою ресоціалізаційної діяльності стосовно неповнолітніх засуджених у нашій державі, є зміна спрямованості особистості, створення системи її моральних, ідейних, правових переконань відповідно до прийнятих у суспільстві норм і цінностей, формування в осіб, що відбувають покарання, здатності до самостійного стабільного законослухняного життя після звільнення [3, с. 32].

М.Т. Мельник, в свою чергу, розглядає в якості засобів ресоціалізації засоби виправлення засуджених. До останніх вона відносить: встановлений порядок виконання і відбування покарання (режим), виховну роботу, суспільно-корисну діяльність, отримання загальної освіти, професійну підготовку і

суспільний вплив. Як критерій успішності процесу ресоціалізації автор пропонує розглядати зміну пріоритетів неповнолітніх засуджених по відношенню до основних соціальних цінностей [7, с. 114].

О.Л. Главацька відмічає, що для успішності процесу ресоціалізації необхідна наявність наступних умов: усвідомлення підлітком-правопорушником власної вини і адекватне ставлення до карних санкцій, прагнення змінити власну поведінку і відношення до оточення, достатній рівень мотивації до оволодіння знаннями і навичками, які необхідні на свободі, прагнення не допускати в подальшому попадання в місця соціальної ізоляції від суспільства [3, с. 34].

Змістовну основу ресоціалізаційної діяльності у виховній колонії для неповнолітніх осіб складають традиційні напрями виховної роботи, але реалізовані у специфічних умовах виправного закладу. Як і в традиційній педагогіці, основу виховної діяльності в колонії складає моральне, правове, трудове, фізичне, естетичне, етичне виховання. У специфічних умовах виправного закладу ці напрями реалізуються в таких специфічних для колонії видах діяльності: навчання й виховання в загальноосвітній школі, як трудова діяльність, художньо-естетична творчість, дозвіллева діяльність і спорт.

Крім названих напрямів, у колоніях для неповнолітніх особливе місце в ресоціалізаційному процесі займає відновлення сімейних зв'язків, які розглядаємо як особливий вид психосімейної терапії, через контакти з сім'єю й близькими родичами. Цей ресоціалізаційний чинник має величезне значення саме в колоніях для неповнолітніх засуджених жіночої статі, що пояснюється їхніми віковими й психологічними особливостями [5, с. 675].

Важливим напрямом ресоціалізаційної діяльності є художньо-естетична творчість, яка спрямована на формування естетичної культури, моральності, гуманізму в неповнолітніх засуджених, виховання в них почуття прекрасного, що в умовах життя в колонії є найсильнішим психоемоційним регулятором міжособистісних відносин.

Для неповнолітніх засуджених обов'язково в ресоціалізаційній діяльності є організація дозвілля й спортивна робота. Для молодого організму її значення важко переоцінити, особливо якщо неповнолітній засуджений перебуває в умовах ізоляції, специфічного психологічного стану [1, с. 236].

Отже, можемо зробити висновок, що структура ресоціалізації неповнолітніх являє собою цілісну систему, складовими елементами якої є: по-перше, соціальна адаптація до умов виконання кримінального покарання й перевиховання у виховній колонії, по-друге, підготовка засудженого до звільнення, по-третє, звільнення й адаптація до умов життя на волі. Реалізувати процес ресоціалізації можна лише на основі певної виправної програми, яка в закладах для неповнолітніх осіб жіночої статі має ґрунтуватися на суб'єктній взаємодії співробітників пенітенціарної установи та засуджених з обов'язковим дотриманням діяльнісного й особистісного підходів.

Список використаних джерел

1. Анголенко В.В. Пробація як форма ресоціалізації неповнолітніх правопорушників. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. №8. С. 234-240

2. Волянчук О.Д. Виховна колонія як суб'єкт запобігання злочинам: дисертація канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. 200 с.
3. Главацька О. Л. Сутність, зміст і особливості процесу ресоціалізації неповнолітніх засуджених. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота.* 2015. Вип. 36. С. 32-36.
4. Йосипів А.О. Проблемні питання ресоціалізації неповнолітнього злочинця, засудженого до позбавлення волі. *Порівняльно-аналітичне право: електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДНУЗ «Ужгородський національний університет».* 2017. Вип. 4. С. 223–224.
5. Кутєпов М.Ю. Деякі проблеми ресоціалізації неповнолітніх засуджених в Україні. *Молодий вчений.* 2018. №2(2). С. 674-677.
6. Кушнар'ов С.В. Правові та психологічні особливості ресоціалізації неповнолітніх засуджених. *Наука і правоохорона.* 2015. №2. С. 229-234.
7. Мельник М.Т. Соціально-психологічні характеристики неповнолітніх, засуджених до позбавлення волі, у системі чинників їх ресоціалізації. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки.* 2016. Вип. 5(2). С. 114-119.

Лавришин М.

*студентка магістратури юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та процесу ТНЕУ Кравчук М.Ю.*

«ПОЗИТИВНА» ТА «НЕГАТИВНА» КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

У доктрині кримінального права не вироблено єдиного розуміння і класифікації кримінально-правової відповідальності людини на види, хоча можливості тут достатньо широкі. Найбільш гострі дискусії, як у філософській літературі та літературі із загальної теорії права, викликала класифікація кримінально-правової відповідальності за характером поведінки людини: а) позитивна (перспективна) та б) негативна (ретроспективна).

Концепція позитивної кримінально-правової відповідальності людини, вважаємо, дає нову наукову інформацію, нове бачення розуміння кримінальної відповідальності як двоєдиного кримінально-правового явища соціальної дійсності. Інша справа, наскільки грамотно в науковому плані вона подана науково-практичному загалу. Знову ж таки виникає запитання: чи це концепція, чи це, образно висловлюючись, геніальна наукова гіпотеза, яка потребує ретельного наукового опрацювання? Відомо, що початковим етапом на шляху пізнання кримінально-правової дійсності є висунення наукової гіпотези, що ґрунтується на певних соціальних фактах. Далі така гіпотеза або має бути спростована достатніми, переконливими аргументами, або підтверджена такими аргументами. Стосовно «позитивної» кримінальної відповідальності вочевидь бракує таких аргументів в обох тих площинах дискусії – як «за», так і «проти». Наукове розроблення даної проблематики, як видається, інтенсивно розпочате, але далеке до завершення. Частині наведених з обох сторін аргументів властивий чисто емоційний, нерідко романтичний характер. У будь-